

JISMONIY TARBIYA DARSLARIDA INNOVASION TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH YUZASIDAN FAN O'QITUVCHILARIGA METODIK TAVSIYALAR

Yaxshiyev Bahodir Bozorovich

Buxoro viloyat Jondor tuman 13-maktab Jismoniy tarbiya fani o'qituvchisi

Annotatsiya: *Bugungi kunda ta'limni tashkil etishga qo'yiladigan muhim talablardan biri ortiqcha ruhiy va jismoniy kuch sarf etmay, qisqa vaqt ichida yuqori natijalarga erishishdir. Qisqa vaqt orasida muayyan nazariy bilimlarni o'quvchilarga yetkazib berish, ularda ma'lum faoliyat yuzasidan ko'nikma va malakalarni hosil qilish, shuningdek o'quvchilar faoliyatini nazorat qilish, ular tomonidan egallangan bilim, ko'nikma va malakalar darajasini baholash o'qituvchilardan yuksak pedagogik mahorat hamda ta'lim darajasiga nisbatan kompetensiyaviy yondoshuvni talab etadi.*

Kalit so'zlar: *ko'nikma, malaka, ta'lim darajasi, innovatsiya, metod.*

O'zbekistonda sog'lom avlodni kamol toptirish, ta'lim, tarbiya berishni muvaffaqiyatli amalga oshirish va jamiyatni rivojlantirishda muhim ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy vazifalardan biri bo'lib xizmat qiladi. Umumiy o'rta ta'lim muassasalari jismoniy tarbiya darslarini yangi pedagogik texnologiyalar orqali tashkil etish jarayonida o'quvchilarning bilim olish va amaliy faoliyatlarini faollashtirishga yo'naltirilganligi hozirgi kun talabidir. Jismoniy tarbiya ta'limining asosiy shakl va mazmunlari jismoniy tarbiya darslari hamda sport mashg'ulotlarini tashkil etadi. Bu ikki yo'nalishda qamrovi keng va yuksak maqsadlarga qaratilgan zamonaviy pedagogik texnologiyalar mujassam. Ularning har birida umumiy va maxsus maqsadlarga qaratilgan o'ta mas'uliyatli ta'lim-tarbiya jarayonlari integratsiyalashib (o'zaro hamkorlik, o'zaro bog'liqlik), sog'lom va barkamol avlodni tarbiyalashda xizmat qiladi. Oila, bog'cha, maktab va barcha tur hamda toifalardagi o'quv muassasalarida jismoniy tarbiyani tashkil etishda shug'ullanuvchilarning yoshi, jinsi, jismoniy tayyorgarlik darajalari e'tiborga olinib, o'sish va rivojlanish davrlarida jismoniy mashq o'yinlarining shakli, turi, yuklamalari hamda o'rgatish (ta'lim berish) jarayonlari o'zaro bog'liq. Sport turlari bo'yicha mashg'ulotlar ham ishtirokchilarning yoshi, jinsi, sport tayyorgarligiga nisbat tashkil etilib, texnik-taktik amallarning oddiy turidan asta-sekin murakkab qismlarini o'rgatish amalga oshiriladi.

Hozirda bir qator rivojlangan mamlakatlarda bu borada katta tajriba to'plangan bo'lib, ushbu tajriba asoslarini tashkil etuvchi usullar interfaol usullar nomi bilan yuritilmoqda. Quyidagi ta'lim amaliyotida interfaol usullaridan "Aqliy hujum" va "Klaster" usullaridan foydalanish borasida so'z yuritamiz.

Bu jismoniy tarbiya darslarida innovatsion texnologiyalardan foydalanib, ta'limni sifatini oshirish orqali, uni samaradorligini ta'minlashdir.

Ma'lumki jismoniy tarbiya darslarida tushuntirish, ko'rsatish, amalda bajarib ko'rish uslubiyatlaridan keng foydalaniladi.

Jismoniy tarbiya darslarini innovatsion texnologiyalar asosida tashkil qilish, o'qituvchilarni aniq tafakkurini shakllantirish qaratiladi. Jismoniy tarbiya ta'limida reproduktiv ta'lim (harakatlarni namuna asosida o'zlashtirish) o'qituvchiga o'zlashtirib kelgan usullar asosida bir turdagi andozadagi vaziyat bo'yicha harajatlarni o'zlashtirishga imkon beradi. O'quv materialini aniq tushunarli qilib qayd etilgan o'quv mahsulotlariga muvofiq ravishda ishlab chiqilib alohida qismlarga ajratiladi.

Ta'lim va mashq qilishning qidiruv modellari jismoniy tarbiyani mazmuni, tabiat va jamiyat bilan o'zaro aloqasi, shaxsning tadqiqotchilik holatiga hamda faol-ijtimoiy faoliyatiga yo'naltirishga imkon yaratadi.

Ma'lumki ta'lim tizimi mamlakatimizda amalga oshirilayotgan ijtimoiy iqtisodiy isloxlarning barcha bo'g'inlarida muhim kasb etadi.

O'zbekistonda kadrlar tayyorlash milliy dasturida oliy ta'lim tizimini tashkil etish va rivojlantirish uchun innovatsion texnologiyalar tizimidan foydalangan holda o'quvchilarni o'qitishni jadallashtirishga erishish deb takidlangan.

Shu boisdan ham jismoniy tarbiya mutaxassislarini innovatsion texnologiyalar asosida tarbiyalash ta'lim sifatini va kadrlar tayyorlash saviyasini oshiradi. Bulajak jismoniy tarbiya mutaxassislarini o'z mutaxassiliklari bo'yicha innovatsion texnologiyalar asosida tayyorlashni komplekt ravishda amalga oshirish kerak.

O'zbekiston Respublikasining «Ta'lim to'g'risidagi Qonuni» 3-bandida ham «Ta'lim dasturlarini tanlashga tabaqalashtirishga yondashuv zarurligi alohida ko'rsatilgan. Hozirgi vaqtda chet el ta'lim muassasalarining tajribalarini o'rganish asosida yangi loyihalarni yaratish nihoyatda muhimdir. Bu borada jismoniy tarbiyada katta imkoniyatlar borligi va shu imkoniyatlardan foydalanish innovatsion texnologiyalardan foydalanmay turib o'zlashtirishda yuqori samaraga erishish mumkin emas. Shu bois oldimizda innovatsion texnologiyalarni o'rganish va tahlil qilish, ularni ma'lum qonuniyatlarga bo'ysundirish va qaytadan ta'lim tizimiga joriy etish kabi murakkab va ko'p bosqichli vazifalar turadi.

Jismoniy tarbiya darslarini innovatsion texnologiya asosida o'tkazilishi o'z oldiga o'qitish shakllarini maqbullashtirish vazifasini qo'yishini jismoniy imkoniyatlarni hisobga olgan holda o'qitish va bilimlarni o'zlashtirish jarayonini yaratish, qo'llash va aniqlash tizimli usulidir.

Jismoniy tarbiya darslarida dars mavzulariga ishlov berish usullari tasnifi (masalan jismoniy tarbiya darsi mashqlarni yangi usullar yordamida o'zlashtirish, ishlov berish texnologiyasini) bildiradi. Ta'lim texnologiyasi esa ta'lim oluvchilarga ta'lim-tarbiya berish va ularning ongini rivojlantirib borish san'ati, mahorati va usullari majmui to'g'risida ta'minot degan ma'noni anglatadi.

Bu yerda shuni alohida ta'kidlash lozimki, innovatsion texnologiya metodlari (uni dastlabki tushinishda) dastlab ta'limni reproduktiv darajasi (harakatni namuna asosida o'zlashtirish) ni egallash uchun ishlab chiqilgan edi. Bugungi kunda innovatsion texnologiyalarni o'quv jarayoniga joriy etishdan ko'zlagan maqsad:

Birinchidan, o'qituvchilarni dars jarayonida o'quvchilarni bilim faolligini, ijodiy mustaqilligini, esda saqlash qobiliyatlarini rivojlantirishga yordam beradigan o'qitish va o'rganishning noan'anaviy (yangi) usullari bilan qurollantirish, ikkinchidan: ularni o'qituvchilarning sezgi, idrok, tasavvur, xissiyot, idoraviy xarakter kabi ichki ruxiy (mixik)

faoliyatini ko'chaytirish va dunyoqarashini tarkib topdirish aqliy rivojlanishga ko'maq beradigan o'qitish va o'rganishning yangi noan'anaviy usullari bilan tanishtirishdan iborat.

Xulosa qilib aytganda, jismoniy tarbiya darslarida innovatsion texnologiyani bog'lanishi, bu shubxasiz ta'limga o'ziga xos innovatsion yondashuvidir. Jismoniy tarbiya innovatsion texnologiyada fikrning ifodasi, ta'lim sohasida ta'lim jarayonini standartlashtirish bilan aniqlanadigan texnokratik ilmiy ongning tasviridir.

Shunday ekan, bugungi jismoniy tarbiya darslarida innovatsion texnologiyalardan foydalanish ta'limning asosiy maqsadi va mazmuni tashkil etadi. Maqsadga yo'naltirilgan, joriy natijalarni diagnostik tekshirish, ta'limni alohida-alohida o'rgatuvchi epizodlariga bo'lib chiqish, kabi ta'lim jarayonini to'zishning barcha xususiyatlarini qayta tiklanadigan ta'lim sikli jarayonini tuzishning barcha xususiyatlarini qayta tiklanadigan ta'lim sikli g'oyasiga mujassamlashtirish movfiq bo'ladi. U quyidagi asosiy holatlarni o'z ichiga oladi.

Jismoniy tarbiyada ta'lim maqsadini umumiy tarzda qo'yilishi;

- jismoniy tarbiyada ta'lim maqsadlarini umumiy tarzda qo'yishidan aniqlashtirishga o'tish;

- jismoniy tarbiyada ta'lim olayotganlarning bilim darajasini dastlabki baholash;

- jismoniy tarbiyada o'quv sohasi bo'yicha bajariladigan ishlar majmui.

- jismoniy tarbiya mashg'ulotlarida natijalarni baholash.

Ana shunday qayta tiklanadigan tuzilma tufayli o'quv jarayoni modeli maqsadlarining shajarasi quyidagi tipik usullarni o'z ichiga oladi;

Jismoniy tarbiyani umumiy qoidalarini o'rganish. Maqsaini va mashg'ulotlarda qaraladigan bilimlar sohasini o'rganish fanning mazmunini ko'rsatadi xolos. Ammo jismoniy tarbiyada o'quv jarayonida ta'lim oluvchilarning aniq maqsadga erishganlik haqida fikr yuritish uchun qiyinchilik to'g'iradi. Shu boisdan ham o'quv maqsadlarini u yoki bu mavzu orqali amaliyotga nisbatan instrumental bo'lolmaydi. O'quvchilarni jismoniy mashq jarayoni bilan tanishtirish yoki shartli belgilangan mashqlarni uslublari bilan namoish qilish. Maqsadi pedagog tomonidan ana shunday qo'yilishi uning shaxsiy faoliyati bilan bog'liq bo'lib qoladi.

Jismoniy tarbiyada maqsadlarni o'quvchilarning intellektual emotsional, shaxsiy rivojlanishning ichki jarayonlari orqali qo'yish.

Kundalik amaliyotda jismoniy tarbiya mutaxassisi va o'quvchi uchun maqsadlarni alohida-alohida ifodalash qabul qilingan.

Bu mantiqqa to'g'ri keladi, chunki ta'lim pedagogni o'qitish bo'yicha va o'quvchini o'qish buyicha xamkorligidagi faoliyatdir.

Bunda maqsad o'qituvchi faoliyatiga ta'luqli o'rgatmoq, tushuntirmoq, namoish qilmoq, hikoya qilmoq) ta'lim oluvchi o'quvchilar harakati orqali ifodalangan rejalashtirilgan ta'lim natijalarini vazifa deb ataladi.

Yuqorida yuritilgan nazariy bilimlarni mustahkamlash maqsadida, quyida boshqotirma, sport topishmoqlari, krossvord, mantiqiy savollardan namunalaridan foydalanish lozim.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Kukushin V.S. Babanskiy Yu.K. Pedagogik texnologiya.-Moskva: Mart, 2004.-336 str
2. . Tolipov O'. O'qituvchilar tayyorlashda yangi pedagogik texnologiyalar // Xalq ta'limi 2009.№ 2-3.